

Pri plemenu Akha v Zlatem trikotniku

»Matriarhat« sredi džungle

Vse posle v vasi vodijo ženske, edini stik z moškimi je povezan s kajenjem opija

Kot da bi tiha sreča preplavila zračno gmoto, ki je lebdela nad nami, se je noč globoko pogreznila nad vas. Skrivnostna dolina je zazevala v neizmerni temi in če je človek poskušal hoditi med kočami, je moral skoraj tipati naokrog. Vlaga se je oprijemala obleke in začutil si jo prav v kotičku nosnic. Kot bi čutili, da noč v teh odročnih krajih prinaša vsiljeno zatišje in rahel prikriti strah pred zli duhovi, se vaščani umaknejo v svoje koče in živžav ter vreščanje otrok, ki ga je moč slišati prek celega dne, nenadoma utihne. Kruljenje prašičev v napol odprtih svinjakih se poleže. V globoki, nemi tišini sredi doline, ki tiči v neizmerni goščavi, človek nenadoma dojamе čar tihe noči. In ko prekrije plima tihote še poslednjo misel na ropotajoči ritem dneva, zapadejo vsi čuti v stanje negibnih možganskih tokov in prijetnega mrtvila.

Sedim na tleh v prostorni koči na kolen, kjer je spodaj svinjak. Ena sama sveča skoraj na sredini prostora meče orjaške sence na stene iz pletenega šibja. Nad njo se sklanja vaščan iz plemena Akha in si pripravlja svoj večerni obrok opija. Kleči tako, da se mu kolena skoraj dotikajo ozkega plamena. Pregiba se v ozkem pasu in se nagiba nad svečo. Vrtinčasti kolobarji dima, ki jih ustvarja pri kajenju, se kotilijo skozi temo. Značilen rezek vonj sežgane opijeve smole postaja vse močnejši. Mož spretno ravna z dolgo pipo in v zaporednih sunkih tlačí notri zvaljene koščke sivo-temne snovi. Njegov temni, zgubani obraz dobiva v mraku še bolj izrazite poteze. Močni naborki okoli oči dajejo možu skoraj mongolski izraz in rahlo zakrivljen nos poudarja značilnost obrazov v teh krajih. Tajanstvena, v dim zavita atmosfera zazeva v obliki droge. Zrak se napolni z mrtvilom, iz katerega vre očiščenje in sprostitve v telesu.

V prostoru se pojavita še dve temni senci, ki se poležeta po škripajočem podu. Prvi mož se neslišno umakne in prepusti pipo naslednjemu. Kolobarji dima postajajo vse bolj beli, včasih skoraj taki kot belina dneva. Vrtinčasti sij privleče na dan vse mogoče privide in nepojasnjene zaznave. Privleče ti na dan ne-

Žena iz plemena Akha

kakšno šaro nepojasnjenih prepletajočih se utrinkov iz vsakdanjika, ki so na nerealen način povezani med seboj. Vse bolj pada bela zavesa vrtincev nad nas, dokler ne obležimo v negibnem mrtvilu do zgodnjega jutra.

Bela zavesa se počasi dvigne. Pokažejo se prvi sončni žarki, ki omehčajo ozračje in prekrasno jutro se ozre na nas. To je moje četrto jutro v tej odmaknjeni vasi. Severni del Tajske sega v dokaj hribovito območje, kjer klima postaja vse bolj kontinentalna. Vsako jutro se tresemo kot šibe, dokler nas ne poboža toplo sonce.

Naprej od Chiang Maia se daleč proti severu vije cesta, ki postaja vse ožja in vedno manj prometna. To je cesta, ki pelje do kraja Mae Sai na meji. Nekje na polovici poti se odcepi eden od nešteti kolovozov in mi smo šli peš po njem, dokler po pol-

ure hoda nismo prispeli do delovnega taborišča, kjer sloni vlačijo drevesna debela skozi hosto. O tod naprej gre le še kozja steza in čez čas nas je preplavila neizmerna goščava. Po treh dneh hoje je naša majhna skupina z vodnikom prispela do prve vasi plemena Akha. Vse skozi na poti smo hodili mimo različnih vasi, ki so pripadale različnim plemenom, ki živijo v razvpitem področju okoli tromeje med Burmo, Laosom in Tajsko. Eden od naših glavnih ciljev pa je bil obisk nekaterih vasi plemena Akha, katerih bivališča so raztresena vse prek burmanske meje pa skoraj do Chiang Maia na severnem Tajskem. Poleg Padongov, ki živijo samo še na burmanski strani in ki so zelo znani po kovinskih obročih, ki jih žene nosijo okoli vratu tako, da si podaljšajo vratove, so Akhi eno najbolj interesantnih ple-

men, ki jih je moč videti že na tajski strani Zlatega trikotnika. Akhi se za razliko od nekaterih ostalih plemen ukvarjajo poleg gojenja maka tudi s pridelovanjem nekaterih žitaric in obrtjo ter trgovino. Gojenje maka pa je predvsem žensko opravilo.

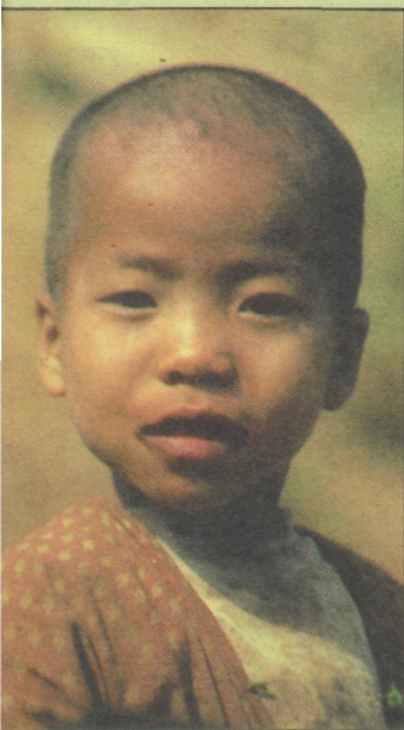
Naše pešačenje je za nekaj dni prenehalo. Utaborili in nastanili smo se v tej vasi, ki leži globoko v temni kotanji, popolnoma skrita očem, vse dokler te kozja steza ne pripelje že čisto v vas. Življenje se je za hip ustavilo in nas vznemirilo ob pogledu na neokrnjen in nedotaknjen kos človekovega prostora. Bilo je, kot bi se spustil po strmini daleč nazaj, kjer sta človeku narokovala pot le volja prirode in njegov instinkt. Vsaj nam se je takrat to zdelo. Ko smo se nastanili za nekaj časa, se je slika začela obračati in idealizirani svet se je začel spreobračati v trdo in nekompromisno borbo za obstoj sredi samote, daleč od betonskih mravljišč. Lesene kolibe, vzdignjene visoko na kolen, ki se nagibajo nekatere na eno, druge na drugo stran. Živ-

Ko se jutranja megla razblini

ljenjska pot plemena Akha skriva v sebi značilnosti, ki so skupna večini plemen v hribovitem svetu Zlatega trikotnika. Starodavni način življenja, ki je globoko vsidran v teh krajih, je še ne dolgo od tega potekal nemoteno. Prodornost moderne dobe pa je prinesla sem nekaj nezaželenega in s svojimi zakonskimi posegi vznemirila stoletne pridelovalce opija. Danes vrši Zahod, pred vsem ZDA, precejšen

Radoveden pogled: Kaj hočejo ti tujci od nas?

Animistična simbola sta prvi znak, da smo pred vasjo

pritisk s svojim velikim aparatom na domačine. To je vneslo strah in negotovost pri nekaterih gorskih plemenih, pred vsem pri tistih, ki živijo skoraj izključno od gojenja opija. Večna napetost in strah pred kontrolami in racijami osebja in agentov od protiopijskega združenja je sprožila splošno nezaupljivost

do tujcev, vsaj dokler vaščani ne sprevidijo, da jim prišleki nečejo nič hudega. Kljub vsemu pa imajo vaščani svoje skrivnosti, ki jih ne bi nikdar izdali. Tujec, ki bi se poskušal vtikovati v njihove zadeve, bi naletel na odpor in agresijo, ki se lahko sprevže v kaj slab konec za radovedneža. Mnogo je bilo primerov, med njimi velik del novinarjev, ko so ljudje tu enostavno izginili in nihče ni mogel najti niti sledu o njih. Danes obstaja nekaj območij, katerih obisk tajška vlada odsvetuje zaradi nezmožnosti kontrole in pogostih spopadov med vaščani in pa posebnimi vojaškimi skupinami.

Pleme Akha ni toliko izpostavljeno pritiskom, ker njihov obstoj ni odvisen izključno od gojenja maka. Makovih zaselkov sploh nismo videli, ker so ponavadi daleč od vasi in na kakšnem bolj skritem mestu. Vodnik pravi, da je to vaška skrivnost in da bi v primeru, če bi pokazali večje zanimanje in radovednost, lahko vaščani postali sovražno razpoloženi. Verujemo torej, da polj ni, in ljudem poskušamo dopovedati, da nismo prišli stikati za njihovimi skrivnostmi, temveč smo popotniki, ki smo naleteli na njihovo naselbino in bi radi le zatočišče v vasi.

Pripadnike plemena Akha spoznaš po posebni noši, ki je edinstvena. Ženske nosijo na glavi srebrna pokrivala iz kovine. To so ploščice in pa obročki,

ki so na čuden način povezani, da tvorijo nekakšno kapuco. Na njih so obešeni kovanci, ki vse skozi bingljajo in trkajo drug ob drugega. Neka starka mi hoče prodati okraske iz lesa in takrat sem vse to lahko od blizu pogledal. Kovanci so tajski bhati starejšega letnika in pa nekaj burmanskih novcev. Ta pokrivala dobijo ženske ob svoji zrelosti in jih nosijo celo življenje, kajti to je v očeh moških znak lepote. Kovinskih loput in vsega tega ženketajočega šavja nikoli ne snamejo, tudi ponoči med spanjem ne. Pokrivala jim je dovoljena sneti le pri umivanju. Kot dodatek imajo okoli vratu z vrvi, co privezано tanko paličico, s katero se praskajo po glavi pod svojo čelado. Ko jih človek takole opazuje, ugotovi da so te palčke zelo uporabna stvar, kajti srbenje, ki ga ne moreš popraskati, je lahko zelo neprijetno.

Razen teh pokrival so ženske oblečene precej manj pisano od drugih sosednjih plemen. Zanimivo je, da vse posle vodijo ženske. Naš vodnik se je za prenočišče in hrano pogajal z njimi, nosile so nam tudi hrano in trgovale z nami. Edini stik z moškimi je bilo vsak večer, ko je stopil v nam odrejeno kolibo starec in nas vprašal, če želimo kaditi.

***

Mrzlo je in vlažno. Gostota meglenega jutra se počasi umika iz kotanje in pušča sončne žarke, da nam segrejejo ude. Življenje steče svojo utečeno pot.

Otroci zaprašijo vaško stezo in nizke svinje kruleče stežejo izza ograd. Cel prostor se kmalu spremeni v vreseče mravljišče, kjer se divja in včasih kar brutalna igra otrok konča velikokrat z vikom in krikom.

Mlado dekle ob strani tolče z možnarjem v enakomernih udarcih. Garjevi psi se vlečejo med kočami in se mešajo med otročad. Lepota jutra in topli rumeni toni svetlobe se pojavljajo kot nekakšen nostalgičen kontrast v primerjavi z vriščem nakoli. Pogovor dveh žensk v ozadju je kakor enakomeren utrip časa, ki tu dobiva čisto drugačne razsežnosti. Sredi divjine, ki se širi po valovitem svetu tja do burmanske in laoske meje ter še daleč naprej, cveti življenje, ki v svoji radoživosti igra in prirodni zanesenosti pozablja na svet, ki se razteza kakih sto kilometrov južneje. Vseskozi mi sledi majhen deček, vije roke in

pravi nekaj kot: mrsšina, ne razumem te. Gruča fantalinov se igra neko igro na pesku. Eden ima izrazito tupast izraz in neke pike na koži, večina jih je pobrihtih po glavah.

Proti poldnevu slišimo strele v daljavi, ki močno zadonijo po dolini. Potem ostane spet vse tiho. Lov na divjad. V teh gozdovih je vse polno divjadi, vendar pa lahko tu hodiš dneve in dneve, ne da bi karkoli opazil.

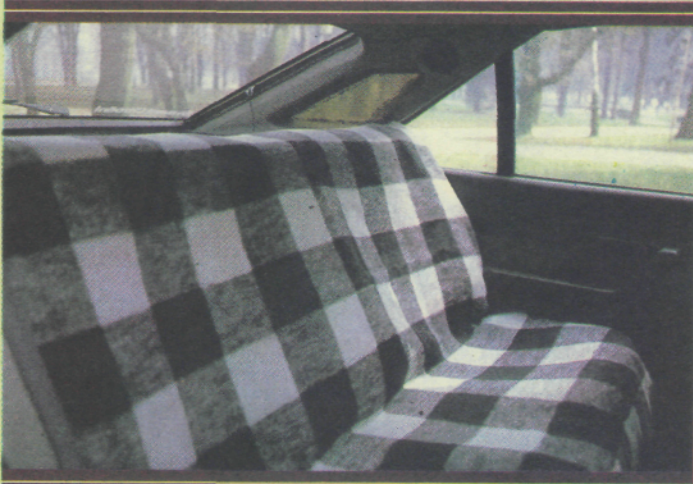
Pleme Akha govori svoj jezik, ki ga ne razumejo niti pripadniki nekaterih drugih plemen. Budižem, ki vlada sicer na Tajskem in v Burmi, sem nikoli ni prodrli. Ljudje v tako odročnih krajih so ohranili skozi stoletja pa vse do danes svoja prastara verovanja v moč naravnih sil. To jim ni vzelo niti današnji čas, ki je omogočil hitrejše povezovanje nekaterih predelov. Praznoverje in strah pred naravnimi silami igrata še veliko vlogi pri Akhih. Zli demoni se pojavljajo in izginjajo v raznih oblikah in krojijo usodo celih vasi in posameznikov. Vsaki stvari vladajo. Nekateri so dobrohotni, drugi so zlobni in jih je treba potešiti z darili, žrtvovanji ali tabuji. Od vasi do vasi potujejo nekakšni potujoči šamani, ki imajo posebno moč, da lahko navezujejo stike s temnimi pa tudi s svetlimi silami, ki nam krojijo usodo.

Ti čarovniki največkrat vplivajo na duhove z rituali in padanjem v trans. Tu ima spet važno vlogo padanje in posebna stanja s pomočjo omame, ki lahko pomagata pri vzpostavljanju stika z nevidnimi silami.

Ravno tiste dni je prihajal v vas čarovnik, ker so imeli v neki koči bolnika. Če si zvečer prisluhni, si lahko slišal nenavadne in včasih skoraj grozljive glasove iz ene od koč. Bobni so spremljali tiho cviljenje in pa v nebo vpijoče grgranje. V tisto kolibo nismo smeli, ker bi to po njihovem verovanju lahko slabo vplivalo na potek zdravljenja ali pa bi s tem celo razjezili demone. Tudi zdravila iz zelišč so precej v rabi, toda edini pravi način, da bolnik ozdravi, je opravljanje obredov, ki odvrnejo vpliv zlih duhov ali zavrnejo bolečo dušo, ki je odtavala iz telesa.

Grmenje šamana ostro para ušesa, ko se približam koči. Čez čas zališim ozko cviljenje in zopet režanje. Vseskozi pa topo donijo bobni. V vsakem človeku ali stvari obstaja neosebna sila, ki je sicer nevidna, se pa pokaže, kadar vpliva na določene stvari. Z njeno pomočjo lahko nekaj posameznikov opravi nenavadne naloge ali celo pravljíčna dejanja.

Mit in pa odtenki prvobitnega mišljenja igrajo še veliko vlogo

tekstilana
kočevje

TEKSTILANA ODEJE ZA VSAK NAMEN

Za dom, vikend, avtomobil, počitniško prikolico...

*Materiali: volna, sintetika, mešanica.
Bogat izbor designa in barv.*

**TEKSTILANA, 61330 Kočevje, Trata XIV/8,
tel: (061) 851-911
teleks: 32-208**

pri Akhih, dasiravno že dolgo ne živijo na robu sveta. Spominjam se, ko smo se prvi dan približevali vasi. Hodili smo tisti dan že več ur. Ozka steza se je vila skozi vlažen gozd. Nihče ni vedel, da smo že blizu vasi, razen našega vodnika, ki je molčal. Nenadoma sta pred nami vstali dve figuri človeške podobe iz lesa. Moški in ženska. Sredi gozda. In nobenega drugega znaka človeških sledi. Imela sta zelo poudarjene spolne organe in stala eden zraven drugega. Strmeli smo in občudovali izdelek iz debela. Takih animističnih simbolov smo potem videli že več. Srečali smo lesene svinje in tik pred vasjo je stalo na drogu visoko v krošnji vsaj kakšnih trideset ptičev iz lesa.

Ko Akhi pokopljejo mrtveca, položijo zraven vse dobrine, od hrane do obleke, ki jo bo umrl še potreboval. V svoji praznovernosti ubijajo oba dojenčka, če se rodita dvojčka. Verujejo, da to prinaša nesrečo.

Zadnji večer je bobnanje in klicanje duhov utihnilo. Bolnik je umrl. Vodič je rekel, da je pametno, če jutri že zarana zapustimo vas. Potem odidemo trije iz skupine in on v drugo kočo, kjer se moški za ognjiščem pogovarjajo nekaj očitno zelo pomembnega. Čez hip pride izza predelne stene brezzoba starka in nam kaže izdelke iz kože. V mraku zapustimo ognjišče in se usedemo v prostor za predelno steno. Tri stare in ena mlada ženska čepijo na tleh. Prostor le medlo osvetljuje sveča. Brezzoba nam zopet nekaj prodaja. Ko se naveliča, pokaže na pipo in nam nekako razloži, naj malo kadimo, potem pa imamo lahko vsi trije dekline za petdeset bhatov. Mala gleda v tla ves čas, stara tleska z rokami in vse bolj očitno kaže njó in nas. Pozneje je rekel vodič, da še ni nikoli prej slišal ali doživel kaj takega v kakšni vasi. Akhi ne poznajo prostitucije in ta poteza starke je bila očitno izjemen slučaj. Sicer pa ženske živijo svobodno tudi pred poroko in imajo celo prej otroke. Poroka je bolj stvar premoženja.

Mračno jutro vstane in megla še tli po kotanjah. S počasnimi koraki stopamo skozi mrtvo vas. Psi so tiho, ognjišča so pogorela. Ob zadnji koči sedi nekaj ljudi. Še pred dnevi so nas obletavali in se šallli z nami. Ko gremo mimo, se sploh ne zmenijo za nas. V koloni eden po eden zakoračimo v zeleno goščavo in nenađen greben nam prepreči še zadnji pogled na spečo vas.

DAMIJAN ŠEF